

HERRIALDE

GUSTIETAN

AK eta AS

Sigla hauk* ikustera ohitu beharra eta horren premia izango dugu aurrerantzean euskaldunok, eta bestek. Alderdi Komunista edo PC esateko, AK erabiliko dugu euskaraz. Eta PS edo Alderdi Sozialista adierazteko, AS.

Bi alderdiok ez dira bake saindu luzean orain arte bizi izan. Egun hauetan, bai Frantzia eta bai Portugalen, erdi haserreturik dabiltza, esaterako.* Eta bietan arrazoin berdintsuengatik.

Irakurtzen dudanez (eta hemengo aldizkari zenbaitek pozik ematen du horren berri!), «Avante» Portugaleko AK-ren organo ofizialak AS-ren antikomunismoa eta antibatasauna salatu ditu. Dioenez, «AS-n geroz eta gehiago sartzen ari den joera antikomunista eta antibatasaunzaleak, benetako preokupazioa sortzen du». Eta, jarraian, AS-ren joera antisobietarra ere salatu du.

Halatsuko eztabaidak Frantzia ere ezagunak dira. AS bere Kongresu Nagusia prestatzen ari zelarik, AK-k argi eta garbi eta disimulurik batere gabe esaten zuen, AS-ren arriskua eskuinera egitea zela, eta Programa Bateria aurrera eramateko garrantziazko bide bakarra, AK bera bizkortzea, indarragotzea eta nagusitzea zela. Programa berbera egiaztatzeke, AS-ren eritziz, sozialismoaren nagusigoa zen garrantzarik premiatsuena, alderdi hau ez baitago inoren menpean. Hilabeteak pasatu arren, polemikak oraino ere irauten du, eta, isiltzen denean ere, ez da ezabatzen.* AK-ri ez zitzaion fitsik* ere akusazio hori gustatu. Moskurekin AK batek ez baitu zerikusi zuzenik.

Sozialista batek —portugaldar, frantses, edozeinek— ongi uler ezin dezakeena zera da, hategia,* komunisten AS-ren jokabide eta joerazko arriskuak eta harreman posibleak kritikatzeko, epaitzeko eskubidea izatea. Eta hori guztiori kontrapartidarik gabe, gainera, zeren* eta, sozialista batek AK-ren politikabideak kritikatzeko baditu eta Moskuren jokabideak salatzen, orduan AK guztiz haserretzen baita, eta sozialistak horrela kapitalismo eta eskuin indarren jokoa egiten ari direla esateko eskubi-deak oro baititu.

Kritika egin ohi duenak, berari buruzkoa onhartzeko ere ikasi behar luke. AK-k ez daki horretaz askorik, barneko bide ofizialeetatik ez datorkion kritikarik nekez onhartzeko baitu. AK, demokrazia batetan, partaide beharrezkoa da, baina zaila. Zaila, baina beharrezkoa.

Europako komunistak

Duela zenbait aste, Europako 28 Alderdi Komunistak egon dira Budapesten bildurik. Eta Berlinen hurrengo Bilkura* Nagusia egitea erabaki dute.

Oraingo eta gero bilkuren funtsa,* nire ustetan, honetan dago, hategia,* Europako mugak haintzat eta bereizgarritzat harturik, Europako kapitalismoa eta gainerako arazo eta baldintzak kontutan hartuta, nola benetako komunista izan. Edo, eskola hipotesiarekin esateko, herri aurreratu batetan komunismoa nola egokituko litzatekeen.

Egunkariak, beti nire ustetan, ez diote bilkurari zor zaion garrantzirik eman. Ba dakit, bai, ez zela konferentzia nagusia. Baina Europako AK denak biltzea bera, beti da beraren horretan interesgarri.

Esan bezala, «urte erdi aldera» egingo den Konfe-

rentzia prestatu nahi izan dute. Lehen uste genuen, maiatzaren 8an egingo zela, egun horretantxe ospatzen baita nazien galeraren urtemuga. Orain ez dakigu segurtasunez noiz izanen den.

Delako Berlingo Konferentzia horretan gai ardatz bezala erabiltzeko aukeratua denari oso zabal deritzat. Zabalegi, zerbait zehatz atera dadin. Helburu bezala eman dute, eta ez dakigu, gerora egingo diren batzordeko* bileretan-eta deus* zehazterik eta mugatzerik izango ote duten. Ba dirudi, nahiko zail gertatuko dela. Hona titulua: **Europaren bakearen, segurtasunaren, elkar lanaren eta gizarte aurrerapenaren aldeko burruka.**

Gaiari zer tratamendu eta soluziobide emango dioten, hori gero jakingo dugu, Konferentzia ospatzen dutenean. Orain, eta gehiago sakondu gabe, egin berri den bilkurari buruz puntutxo batzuk azpimarkatu nahi nituzke.

Akordio batetara iritsitako* puntuak eskas izatea, ulerterraz iruditzen zait. Merkatu Batuko politikariak iristen al dira, bada? Ulerterraz bakarrik ez baina onuragarri* deritzat horri. Hona zergatik. Alderdi Komunistak ez dira gaur, lehen zirenak. Polizentrisismoaren garaian gaude. Moskuri so,* sasoin batetan baino gutiago gaude. Desestalinizazioarekin txilbor* heste asko moztu dira. AK horik,* bizi diren herrialde eta eskualdeko errealitateari eta bornuari* geroz eta lotuago eta atxekiago* gaude, praxian bezala teorian. «Moskurentzako ona dena, denontzako da ona», hori pikotara* joan da, haizea hartzera.

Jokabide aldakuntza hau garbi ikusi bide* da bi gaitzat (horiek bakarrik aipatzeko): Sobiet Batsuna, oso oker ez banago, ez zen Konferentzia hau ospatzearen aldeko. Haintzat hartu nahi izan ez duen errealitate bat onhartzera behartu dute Europako Alderdi Komunistek. Zergatik ez zen Bilkuraren aldeko, susmo bidez gutienez, nahiko erraz uler daiteke, Kremingo bulegoetan* sarrerarik izan gabe ere. Bi arrazoin moduko esango nituzke nagusiki. Bateko, Europako koadro espezifikoa bera ez duela Sobiet Batasunak haintzat hartzen, esan* nahi baita, Europako bezalako herri kapitalista batetan arazo bereziak sor dakizkiola komunismoari, eta taktika eta estrategi aldetik egoera horrek Sobiet Batasunarekin berekin ere desakorduan egotera eraman ditzakeela alderdiok. Italiako Alderdiarekin gertatua, eta Carrilloekin ere. Eta, besteko, bilkura horiek ohitura zenbait sortuko dutela, eta horrela Europako Alderdi Komunistek aske* eta burujabe* izateari gustua aterako diotela. Banan banan konpontezak lana badu, areago* bloke egiten dute-larik.

Bere kontseiluak eta eritzia aholkatzea* edo ezartzea (edo aholkatuz ezartzea) geroz eta zailago egiten zaio Sobiet Batasunari. Ponomarev, Sobiet Batasuneko ordezkariak, bilkura horretan, zeharka bada ere, China kondenatzeko eskatu duenean, ez du grazia handiegirik egin. Europako alderdiak, sarri, ez daude segur, Sobiet Batasunaren interesak automatikoki sozialismoarenak diren ala nazioarenak. Dakitena da, China-Sobiet Batasuna burruka horrek, esaterako,* sozialismoari gaitz egiten diola. Baina ez dakite nork duen arrazoin. Antisobietismoa eta antikomunismoa geroz eta gutiago jartzeko dira parean eta maila berean.

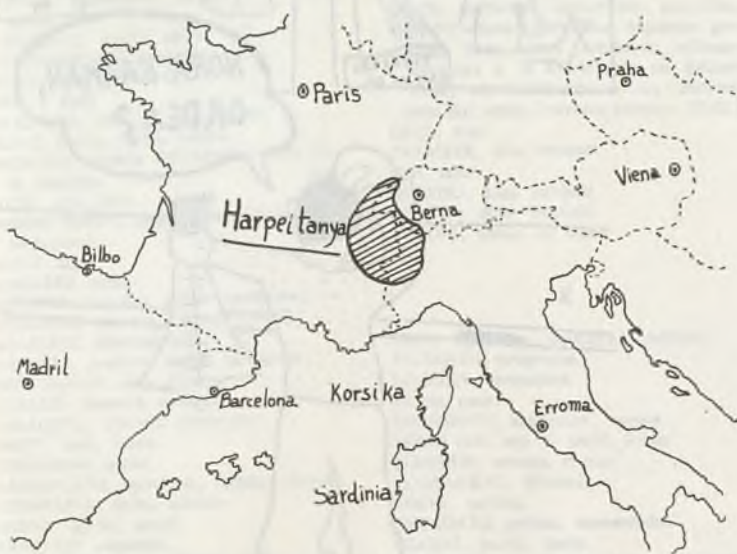
Gero, alderdiok ez dutela batasun ikaragarrikerik erakutsi? Harritzekorik ez dago hor. Eta onuragarri ere bada esan dugu, hain zuzen bapateko* batasun horiek funtsean izaten baitute gaitza.

Puntu batzuetan lortu da batasuna. Hala nola, indar demokratiko eta aurrerazale guztien batasuna indarragotzea erabaki da (gaurko strategiaren arabera*), eta Chipreko eta Ipar Irlandako herriekin bat egitea (interesgarri hau ere, konkretatu egiten dutelako; lastima, beste burruka batzuk ez aipatzea).

Harpeitanya, Alpeetako nazio ezezagun bat

Noizbait Larresorok, ZERUKO ARGIAREN horrialdeetan, Italiako Val d'Aostakoen berri eman zigun; eta gu geu, egia aitortzeko, bertakoak frantsesak zirelakoan egon gara orain arte. Baina, Larresororen antzera, oker geunden. Val d'Aostakoak, italiarrak ez diren arren, ez dira horregatik frantsesak; aitzitik,* beste nazionalitate bat osatzen dute: **Harpeitanya**.

Harpeitanya, lurraldez, Savoia, Valais, Val d'Aosta eta Piemonteko ipar-mendebaldeko haranez osatua da, Alpeen oinetan. Hizkuntzaz franko-probentzalak dira, Erdi Haroan zabalera handi xamar ukan zuen mintzaira erromaniko batekoak. Mintzaira horretan, Fernando Sarrailh-

-en eritziz, indoeuropar hizkuntzen aurreko idioma baten arrastoak aurki daitezke gaur egun ere, euskararekin zerikusia zedukakeen* hizkuntza batenak, halegia.* Harpeitanya izena, horretaz,* **Harpeen** edo **Alpeen** herria dateke,* hots,* harri edo haitz pean dagoen lurraldea, Sarrailh-en ustez.

Politikan, harpeitarrek ezkertiar agertzen dira, sozialismo ethnokratiko baten aldeko. Ethnokrazia, herri naturalen zerbitzurako agintea da; demokrazia, aldiz,* herri eratu eta burokratikoaren zerbitzurako politika izan den bitartean.

Harpeitarrek, euskaldunokin duketen* ethni sustraia argiro aitortzen dute, eta menditar herri bion arteko anaiatasuna predikatzen.

Bihoazkie* hemendik, nazioartekotasunik sentituenaz, gure goraintziak eta egunsenti* hobe baten itxaropena.

Gaullismotik giscardismora

Alderdi Komunistak atera dituen eztabaida eta puntada batzuk aparte, bare dago ezkerria Frantzian.

Eta gaur bare bakarrik ez baina pozik ere. Ezkerraren analisisen arabera,* izan ere, eskuinaren batasuna arrakalatz* doa.

Azkenengo hilabete honetan UDR alderdi gaullistan gertatuak, ba du zer erakutsirik. Nahiz eta, zehazki berderen,* horren esannahia aztertzea ez oso erraza izan.

Dakiguna da, «estatu kolpe» txiki bat egon dela hor. Jacques Chirac Gobernuko lehen ministrua, UDR alderdiaren buru da orain, Idazkari Nagusi tituluarekin. Harritzekoa?

Frantziako politik armiarma* sareak pitin bat ezagutzen dituenarentzat, ba da hor zertaz harriturik. Goazen emeki* emeki. Giscardek «new look» edo itxura berriko lehendakari bezala presentatu nahi izan du bere burua. Hau da, politikoki ulertuta, ez De Gaulle eta gutiago Pompidouren antzeko. Gaullistek ongi ulertu zuten hau. Hortik haserrea.

Haserrea, egia esan, lehenagotik dator. Gaullistek sekula ahantziko ez dutena da, nola Giscard, De Gaulle-ren ministru zelarik, honen kontra atera zen, jaustea* ekartzerraino. Giscard ez da sekula gaullista izan. Denek dakite hori.

Giro horretan, Pompidou hiltzen da, minbizi* gaizto batek joa. Hauteskundeak* datoz. Besteen artean, gehiengoaren* aldetik, Giscard eta Chaban Delmas aurkezten dira. Eta, halabeharrez, aurrez aurre gertatzen. Chaban, Bordeleko* alkate eta lehen ministru ohia* izateaz gainera, gaullista ere ba da. Gaullista izanik ere, diputatu multzo bat —berrogei ta hiru— Giscarden aldera pasatzen da. Hori eskandalua! Handiagoa da oraindik ere eskandalua, horien artean, ministru zèn Chirac ere ba doala ikusita. Hau, esan ohi den bezala, «con armas y bagajes» joan da bestaldera. Saldukeria! oihukatzen du zenbaitek.

Giscardek, esker onez eta UDR-rekin ez haustearren, lehen ministru egiten du Chirac. UDR-rentzat berriz ere problema. Ez daki zer egin, Giscardekin kolabora ala ez. Azkenean, edo «errealismoa» nagusitzen delako edo hondakinak ere salbatzearen, harekin ez haustea erabakitzen da. Baina garbi esanez, UDR-k, Gobernuarekin lan egin arren, bere nortasuna eta distantzia gordetzen dituela. Gisa* guztiez, barnean itzalezko* eztabaida eta etendurak sortu dira dagoeneko.*

Eta, halako batez, Chirac salduak berak hartzen duela Alderdiko agintea jakiten dugu. Inoiz baino larriago da gaur UDR gaixoaren barne egoera. Pentsa dezakegu nolako umorez ibiliko diren UDR-ko betiko «oilarrak» («baron» direlako horik): Chaban bat, Guichard bat, Debré bat, Messmer bat, Couve de Murville bat. Hauetako inork ez du Giscard maite. Gutiago Chirac orain, pentsatzen dut nik.

Zer gertatuko da orain? Zatikatzeren bat etorriko ote den pentsatzen dute batzuek. Separatzaileen buru Guichard izango dela ere esan da. Bestalde, Chaban bera isilune luze honetatik irteteko* omen da. Gazteriari, barnean gelditzeko esan dio, hurrengo barne elezioak horrela bakarrik irabaziko direla eta. Nor aterako ga-raile?

Bitartean (eta lehendik datorren higidura* da hori), UDR hustuz hustuz doa. Ihazko partaideak (235.000) erdira jaitsi dira.

Inork ez dakiena da, Chirac-ek zergatik eman duen kolpe hori. Giscardek elezioak aurreratu egin nahi ote ditu, eta, horretarako, UDR ondo eskuetan edukitzeko agindu ote dio Chirac-i? Edo Chirac-ek bere jokoa egin nahi ote du, Giscarden aurrean horrela indartsuago agertuz, eta, beraz, Gobernu uzteko arriskuak eskastuz?

Dena dela, eta palazio jokoak politikakeri zaleentzat utzirik, ikasgai handi bat ba dago hemen. Halegia, De Gaullerik gabeko gaullismorik ez dela posible, Peronik gabeko peronismorik ez bezalaxe. Mugimendu horik, burua desagertzearekin, zatikatu eta lehertu egiten dira, museorako edo alderdi minoritario izateko bihurtu arte. Etorkizuna lekuko,* beste leku batzuetan ere holaxe gerta baietz!

Robert Escarpit jaunak, ezagutzen zaion umorearekin esan duenez, «De Gaullerik gabeko gaullismoaren ondoren, eta gaullismorik gabeko gaullismoaren ondoren, orain gaullismorik gabeko giscardismoan gaude».

Idazleak:

Joan ALTZIBAR
Joan Mari TORREALDAI
Patxi URTIAGA